

SỞ NÔNG NGHIỆP VÀ PTNT HÀ NỘI
CHI CỤC BẢO VỆ THỰC VẬT THÀNH PHỐ

HƯỚNG DẪN CÁC BIỆN PHÁP PHÒNG TRỪ CHUỘT HẠI

ngoài đồng ruộng,
trên dê điều
và trong
khu dân cư

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

Nuôi mèo bắt chuột

Đào hang đổ nước bắt chuột có kết hợp chó săn

Ảnh bìa 1: Chuột đồng hại ngô

SỞ NÔNG NGHIỆP VÀ PTNT HÀ NỘI
CHI CỤC BẢO VỆ THỰC VẬT THÀNH PHỐ

HƯỚNG DẪN CÁC BIỆN PHÁP PHÒNG TRỪ CHUỘT HẠI

NGOÀI ĐỒNG RUỘNG, TRÊN ĐÊ ĐIỀU
VÀ TRONG KHU DÂN CƯ

(Tái bản lần thứ 3)

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP
HÀ NỘI - 2003

HƯỚNG DẪN CÁC BIỆN PHÁP PHÒNG TRỪ CHUỘT HẠI

**Ngoài đồng ruộng, trên đê điều
và trong khu dân cư**

Phần I- MỞ ĐẦU

Trong những năm gần đây, chuột đã trở thành dịch hại nguy hiểm và gây hại nghiêm trọng cho sản xuất nông nghiệp ở khắp các tỉnh thành trong cả nước, trong đó có Hà Nội. Ở Hà Nội, hàng năm đã có 3000 - 5000 ha lúa và rau màu bị chuột gây hại, nhiều diện tích lúa, ngô bị mất trắng. Ước tính thiệt hại hàng năm do chuột gây ra lên tới hàng chục tỉ đồng. Ngoài tác hại trên cây trồng, trong bảo quản sản phẩm nông nghiệp và kho hàng hóa nói chung, chuột còn cắn phá đồ dùng, cắn hại vật nuôi trong gia đình; đục khoét làm hư hại các công trình giao thông, thuỷ lợi đê điều và là động vật môi giới truyền một số bệnh nguy hiểm cho con người. Đáng chú ý là những năm gần đây, các loại thiên địch của chuột bị suy giảm nghiêm trọng do mèo, rắn bị săn bắt đưa vào các quán ăn đặc sản và đưa lên biên giới, mèo bị chết

nhieu do ăn phải bả chuột sử dụng tràn lan... do đó đã tạo điều kiện cho chuột phát sinh ngày càng gia tăng.

Trước nguy cơ gây hại của chuột, ngày 18/12/1998, Thủ tướng Chính phủ đã ra Chỉ thị số 09/1998/CT-TTg về ***"Các biện pháp cấp bách diệt trừ chuột bảo vệ mùa màng và sức khỏe nhân dân"*** và UBND Thành phố đã ra chỉ thị số 10/CT-UB ngày 19/04/1997 về việc ***"Phát động phong trào diệt chuột bảo vệ mùa màng, đảm bảo sức khỏe cho nhân dân"***. Để giảm đến mức thấp nhất số lượng chuột trên đồng ruộng, trong các khu dân cư và trên đê điều, Chi cục BVTV Hà Nội hướng dẫn các biện pháp diệt trừ chuột trên đồng ruộng, trong khu dân cư và trên đê điều để các địa phương cơ sở cũng như toàn dân nắm bắt và thực hiện.

Phần II- ĐẶC ĐIỂM SINH HỌC CƠ BẢN VÀ TÁC HẠI CỦA CHUỘT

1. Đặc điểm sinh học cơ bản của chuột

Chuột là loài động vật gặm nhấm có hệ thần kinh khứu giác và vị giác rất phát triển. Chuột có vòng đời từ 370 - 420 ngày. Chuột rất mắn đẻ. Một con chuột cái đẻ trung bình 3-4 lứa/1 năm, mỗi lứa đẻ từ 5 - 10 con. Chuột con được 2 - 3 tháng tuổi đã có thể bắt đầu sinh sản. Chuột sinh sản quanh năm, sinh sản rộ từ tháng 3 đến tháng 10.

Chuột có đặc điểm sống theo bầy đàn. Chuột thường đào hang làm tổ ở các bờ nương lớn, nhỏ, gò đồng, đặc biệt những nơi có nhiều cây bụi. Chuột hoạt động mạnh vào ban đêm, chúng thường di chuyển theo lối mòn và gây hại tập trung trên các ruộng lúa, rau màu.

Chuột có đặc điểm gặm nhấm liên tục để mài mòn răng nên tác hại do chuột gây ra là rất lớn.

2. Tác hại của chuột

- *Trong khu dân cư:* Chuột cắn phá các đồ dùng, nông sản phẩm bảo quản trong gia đình, hàng hóa trong kho tàng... Ngoài ra chuột còn là môi giới truyền một số bệnh truyền nhiễm nguy hiểm cho người và gia súc như: bệnh dịch hạch, bệnh Lepto, bệnh sốt vàng da...

- *Ngoài đồng ruộng:* Chuột cắn phá gây hại trên hầu hết các loại cây trồng trên đồng ruộng như: lúa, ngô, rau các loại, đậu đỗ, cây ăn quả, hoa - cây cảnh... ở tất cả các giai đoạn sinh trưởng của cây. Ngoài ra chuột còn đào phá làm hư hại các công trình thủy lợi, nương máng, v.v...

- *Trên dê điểu:* Chuột đào hang làm tổ trên thân dê và ven chân dê, đặc biệt ở các khu vực có nhiều cây bụi hoặc gần khu dân cư, đe dọa an toàn dê trong mùa mưa lũ.

Phần III- CÁC BIỆN PHÁP PHÒNG NGỪA CHUỘT HẠI

Số lượng quần thể chuột phụ thuộc chặt chẽ vào điều kiện sống, trong đó quan trọng nhất là nguồn thức ăn và nơi trú ẩn. Phòng ngừa chuột là áp dụng các biện pháp kỹ thuật từ đơn giản đến phức tạp để hạn chế nguồn thức ăn, nước uống, nơi ẩn náu thuận lợi của chuột, qua đó làm hạn chế sự gia tăng số lượng chuột. Biện pháp phòng ngừa chuột rất đơn giản, dễ thực hiện và cho hiệu quả cao nếu được tiến hành thường xuyên, kịp thời và triệt để.

1. Phòng ngừa chuột phát sinh gây hại trên đồng ruộng

- *Vệ sinh sạch sẽ môi trường:* Tập quán của chuột là thích đào hang, làm tổ ở các bờ, bụi rậm, vì vậy cần thường xuyên phát quang bờ cây, bụi cỏ rậm rạp, dọn sạch hoặc đốt rơm rạ trên đồng ruộng sau khi thu hoạch. Hạn chế bốt bờ ruộng nếu có thể, nên xây dựng hệ thống mương máng bằng bê tông thì sẽ phá huỷ và hạn chế được nơi trú ẩn của chuột.

- *Lấp hang, phá tổ chuột:* Sau khi đào hang bắt chuột bằng biện pháp thủ công cần san lấp đất ngay để làm mất nơi trú ẩn của chuột.

- *Bố trí cơ cấu cây trồng hợp lý*: Cần xác định cơ cấu cây trồng thích hợp cho từng địa phương. Không nên trồng nhiều loại cây trồng cạn (ngô, khoai, sắn, cây ăn quả...) trên cùng cánh đồng sẽ tạo điều kiện thuận lợi về thức ăn và nơi cư trú cho chuột.

- *Bố trí thời vụ hợp lý*: Cố gắng gieo trồng và thu hoạch từng loại cây trồng đồng loạt trong thời gian ngắn ở từng vùng nhằm hạn chế nguồn thức ăn liên tục, từ đó hạn chế sự sinh sản của chuột (chuột thường sinh sản mạnh ở giai đoạn lúa làm đồng và trổ - chín).

- *Sử dụng đất đai hợp lý*, cải tạo đồng ruộng, không để có diện tích đất hoang hoá, hạn chế các đồi gò, bụi cây trên đồng ruộng là nơi ẩn nấp chính của chuột sau khi thu hoạch lúa.

2. Phòng ngừa chuột trên dê

- Làm vệ sinh sạch sẽ thân dê, không chất đồng rơm rạ, cây củi và các vật liệu khác trên thân dê để hạn chế nơi trú ẩn của chuột. Các bờ bụi rậm rạp cần được phát quang thường xuyên.

- Triển khai lắp kín tất cả các hang chuột đã đào và các hang có thể có chuột trên thân dê ở các triền sông (lưu ý: phải dùng vật liệu đất, đá theo quy định của ngành thủy lợi).

3. Phòng ngừa chuột trong khu dân cư

- Thu dọn sắp xếp gọn gàng đồ dùng trong nhà; làm vệ sinh, thu dọn rác bẩn, khơi thông cống rãnh; lương thực, thực phẩm phải được bảo quản trong các dụng cụ có khả năng chống chuột cắn phá như thùng sắt, chum sành... Đặc biệt, đối với các loại rác thải hữu cơ và thức ăn thừa là nguồn thức ăn quan trọng của chuột nên cần phải được chứa trong các thùng kín hoặc tiêu hủy kịp thời. Các biện pháp trên sẽ có tác dụng hạn chế và phá hủy các điều kiện sinh sống của chuột.

- Do chuột thường làm tổ ở các khe tường, nền nhà và hay qua lại những chỗ có lỗ thủng ở chân tường, cánh cửa..., nên cần thường xuyên kiểm tra và lấp kín các lỗ thủng, hang chuột ở.

***Phần IV* - CÁC BIỆN PHÁP DIỆT TRỪ CHUỘT**

A. DIỆT CHUỘT NGOÀI ĐỒNG RUỘNG BẢO VỆ CÂY TRỒNG

Chuột là loài động vật có khả năng sinh sản nhanh và liên tục nên công tác diệt trừ chuột cần được tiến hành thường xuyên và lâu dài. Để diệt trừ chuột có hiệu quả, chúng ta cần phải chọn các thời điểm thích hợp và có thể áp dụng nhiều biện pháp khác nhau thuộc 4 nhóm biện pháp: Thủ

công, cơ giới, sinh học và hóa học. Mỗi biện pháp diệt trừ chuột đều có ưu nhược điểm riêng, do vậy phải tùy theo điều kiện cụ thể mà áp dụng biện pháp này hay biện pháp kia hoặc cùng một lúc áp dụng nhiều biện pháp để mang lại hiệu quả cao.

1. THỜI ĐIỂM

Thời điểm diệt chuột ngoài đồng ruộng phụ thuộc vào sinh trưởng cây trồng trên đồng ruộng. Nếu cây trồng rậm rạp thì việc triển khai các biện pháp thủ công rất khó thực hiện. Nếu trên đồng nhiều thức ăn thì việc bẫy bả hiệu quả không cao. Mặt khác, việc phát động phong trào toàn dân diệt chuột cũng nên chọn vào thời điểm nông nhàn để mọi người có điều kiện cùng tham gia sẽ cho kết quả tốt. Do vậy, công tác diệt chuột ngoài đồng ruộng cần tiến hành thường xuyên và tập trung vào 3 thời điểm chính sau:

- Thời điểm 1: Tháng 3 - 4, thời kỳ lúa xuân đẻ nhánh (trước khi chuột sinh sản rộ).

- Thời điểm 2: Tháng 7 -8, thời kỳ lúa mùa sớm đẻ nhánh - làm đòng (trước khi chuột sinh sản rộ, nguồn thức ăn và nơi sống của chuột bị thu hẹp lại).

- Thời điểm 3: Tháng 11 - 12, sau khi thu hoạch lúa mùa (thời kỳ này trên đồng ruộng thiếu thức

ăn, thời tiết bất thuận chuột phải sống co cụm thành đàn dễ diệt).

Ngoài 3 thời điểm chính nêu trên, những thời gian có điều kiện bất lợi với chuột cũng là thời điểm diệt chuột hiệu quả cao như lũ lụt, đổ ải (Tháng 1-2 và tháng 6, chuột tập trung về các bờ, gò cao), mùa đông rét (chuột co cụm trong các hang lớn)...

Việc tập trung diệt chuột trước thời điểm chuột sinh sản rõ có ý nghĩa rất quan trọng trong việc khống chế số lượng chuột ngay từ đầu trước khi chúng kịp gia tăng số lượng, làm giảm thiệt hại do chuột gây ra ở giai đoạn sau.

II. CÁC BIỆN PHÁP DIỆT CHUỘT NGOÀI ĐỒNG RUỘNG

Có thể áp dụng cả 4 nhóm biện pháp: Thủ công, cơ giới, sinh học, hóa học để diệt chuột ngoài đồng ruộng.

1. Biện pháp thủ công .

- Đào bắt thủ công là biện pháp rất quan trọng có khả năng tiêu diệt số lượng chuột rất lớn nếu được phát động rộng khắp và thực hiện vào những thời điểm thích hợp. Đa số chuột bắt được theo

cách này là chuột cái mang thai hay đang nuôi con, nếu tích cực bắt sẽ làm giảm đáng kể số lượng chuột cho vụ sau.

- Các biện pháp sử dụng bao gồm: Đào hang, hun khói, đổ nước bắt chuột.

+ Trước khi hun khói phải tìm và lấp bớt các ngách phụ, chỉ để lại 1 ngách phụ và đặt vợt hoặc lồng hom ở đó để đón lồng chuột chui ra. Dùng rơm, rạ, giẻ rách đặt ở cửa hang chính rồi vừa đốt vừa quạt khói vào trong hang, chuột bị ngạt khói sẽ thoát ra ngoài qua ngách phụ và sẽ bị sa vào vợt hoặc lồng hom đặt sẵn. Tuy nhiên do chuột đồng chịu khói giỏi nên biện pháp này hiệu quả thấp.

+ Nếu dùng nước thì chỉ để lại 1 ngách cao nhất để đổ nước (có thể là ngách chính hoặc ngách phụ), còn các ngách khác phải lấp lại. Đổ nước liên tục vào hang đến khi chuột bị ngạt phải chui lên, ta có thể dùng tay bắt chuột.

- Sau khi đào hang phải lấp hang lại, nhằm bảo vệ đường giao thông, hệ thống thủy lợi và có tác dụng phá huỷ nơi cư trú của chuột.

- Nên nuôi và huấn luyện chó săn bắt chuột kết hợp đồng thời với các biện pháp trên, hiệu quả diệt chuột sẽ cao hơn nhiều.

Biện pháp thủ công có thể thực hiện ở tất cả các tháng trong năm, song cho hiệu quả cao ở 3 thời điểm nêu trên và cho hiệu quả rất cao ở những thời điểm chuột sống co cụm do gặp điều kiện bất lợi (úng lụt, trời rét...).

2. Biện pháp soi đèn bắt chuột

- Đây là biện pháp diệt chuột đơn giản, dễ thực hiện, chủ yếu được áp dụng để diệt chuột gây hại trên cây vụ đông: ngô, đậu, dưa chuột...

- Thời gian diệt chuột hàng ngày là từ 7 giờ đến 11 giờ tối .

- Đèn soi chuột là đèn pin hoặc đèn ắc qui từ 4,5 - 6V. Soi đèn trực diện vào mắt chuột, chuột bị chói mắt sẽ đứng yên hoặc di chuyển chậm, dùng gậy đập, dùng xiên để đâm chuột hoặc dùng vợt chụp bắt.

Biện pháp này có hiệu quả cao nhất trong vụ đông khi chuột tập trung gây hại nặng cây trồng vụ đông. Mặt khác, trong vụ đông đồng ruộng khô cạn nên dễ thực hiện biện pháp này.

3. Biện pháp dùng bẫy cơ giới

- Có nhiều loại bẫy cơ giới có thể dùng để diệt chuột trên đồng ruộng như bẫy cạm hình bán nguyệt, bẫy lồng sập, bẫy lồng bóm ...

- Các loại bẫy cơ giới có ưu điểm rẻ tiền, dễ làm, có thể áp dụng quanh năm, tiện lợi khi sử dụng, đặc biệt là không gây ô nhiễm môi trường và nguy hiểm cho người và vật nuôi.

- Trong các loại bẫy trên thì bẫy cạm hình bán nguyệt là loại bẫy đơn giản, rẻ tiền, gọn nhẹ, dễ sử dụng, dễ di chuyển và cho hiệu quả cao nếu sử dụng đúng kỹ thuật. Bẫy cạm hình bán nguyệt có thể sử dụng để diệt chuột hại trên ruộng lúa, ruộng rau màu và cho hiệu quả rất cao khi dùng diệt chuột hại cây rau màu vụ đông.

**** Một số điểm cần chú ý khi sử dụng bẫy cạm hình bán nguyệt và các loại bẫy sập:***

- Bẫy mua về cần kiểm tra độ nhạy của chốt, nếu chốt dài quá lấy móc mồi (làm bẫy khó sập) thì phải gia công lại cho vừa vặn, sau đó mài nhẵn và bôi 1 chút dầu mỡ để tăng độ nhạy của bẫy.

- Mồi sử dụng cho bẫy nên chọn các loại mồi được chuột ưa thích như ngô non, khoai lang tươi, hạt lạc... kích thước mồi vừa phải, không nên to quá để chuột có thể cắn được. Chuột có đặc tính ăn thức ăn quen, nghi ngờ thức ăn lạ, vì thế tùy điều kiện cây trồng ở từng vùng mà dùng mồi thích hợp để bẫy chuột mới có hiệu quả cao.

- Hiệu quả bẫy còn phụ thuộc vào vị trí và hướng đặt bẫy. Khi đặt bẫy phải quan sát những đường mòn chuột thường qua lại để tập trung đặt bẫy vào đường mòn đó.

- Đối với các loại bẫy nhẹ (bẫy cạm hình bán nguyệt) cần có dây nối với 1 cọc cắm xuống đất hoặc buộc vào 1 điểm cố định để tránh khi chuột chạy tha mất bẫy.

- Bẫy đặt từ chập tối đến sáng hôm sau và nên kiểm tra 2 - 3 lần/đêm, nếu bẫy nào sập thì thu chuột rồi đặt lại.

- Những bẫy đã bắt được chuột trong đêm cần phải được ngâm nước, cọ rửa sạch cho hết mùi, phơi khô để hôm sau đặt tiếp sẽ cho kết quả chuột vào bẫy cao.

- Để sử dụng bẫy được lâu phải thường xuyên tra dầu nhờn vào lò so để bảo vệ lò so không bị han rỉ và lực của lò so luôn mạnh khi sập.

4. Sử dụng bả sinh học để diệt chuột

Dùng bả sinh học để diệt chuột trên ruộng lúa và các ruộng rau màu. Nên chọn thời điểm trên đồng khan hiếm thức ăn hoặc chỉ có các loại thức ăn mà chuột không ưa thích để đặt bả. Thời điểm

sử dụng bả thích hợp nhất là giai đoạn lúa đẻ nhánh, rau màu ở giai đoạn cây con. Đặt bả thành những mô nhỏ (5 - 10 gam) và đều khắp cánh đồng (mật độ bả đặt dày hay thưa tùy thuộc vào mật độ chuột nhiều hay ít).

**** Khi sử dụng bả sinh học cần lưu ý:***

+ Do bả sinh học chỉ có hiệu lực trong 1 thời gian ngắn nên khi mua về phải kiểm tra hạn sử dụng và phải đặt bả ngay.

+ Tránh không để bả tiếp xúc trực tiếp với ánh nắng mặt trời, nên đặt bả vào lúc chiều tối.

+ Việc đặt bả sinh học phải tiến hành đồng loạt và trên diện rộng mới cho hiệu quả cao.

+ Trong một vụ lúa chỉ nên sử dụng bả sinh học 1 lần vào giai đoạn lúa cấy - đẻ nhánh. Không nên đặt bả vào giai đoạn lúa có đòng - trổ - chín vì lúc này chuột thích ăn đòng lúa và hạt lúa trên cây hơn ăn bả nên hiệu quả diệt chuột thấp, gây lãng phí về kinh tế.

5- Diệt chuột bằng bả hóa học

+ Chỉ sử dụng thuốc hóa học khi thật cần thiết (mật độ chuột quá cao, có nguy cơ gây hại lớn). Thời điểm đặt bả tương tự thời điểm đặt bả sinh học. Tốt nhất vào trước giai đoạn lúa làm đòng.

+ Chỉ nên chọn các loại thuốc có độc tính thấp, được phép sử dụng ở Việt Nam. Những loại thuốc này thường gây chết chậm, chủ yếu thuộc nhóm thuốc chống đông máu như: Rat K 2% D, Yasodion 0,005 G, Klerat 0,05%, Lanirat 0,005% G, ... Hạn chế sử dụng các loại thuốc độc tính cấp như Fokeba 20%, Zinphos 20%.

- Do chuột có khả năng vị giác tốt nên khi diệt chuột bằng thuốc hóa học nên đặt mồi sạch trước 2 -3 ngày cho chuột ăn quen, rồi sau đó mới trộn thuốc thì sẽ tăng hiệu quả diệt chuột.

**** Một số điểm cần chú ý khi diệt chuột bằng thuốc hóa học:***

- Chỉ đặt bả ở những nơi chuột thường qua lại.

- Trước khi đặt bả phải thông báo cụ thể thời gian, địa điểm cho nhân dân biết để chủ động nhốt gia súc, gia cầm...

- Nơi đặt bả phải đảm bảo cách xa nguồn nước sinh hoạt (bể, giếng nước), xa các bãi chăn thả gia súc, gia cầm.

- Hàng ngày vào các buổi sáng phải tiến hành thu nhặt hết bả thừa và xác chuột chết, đem chôn ở những nơi cách xa nguồn nước sinh hoạt và xử lý bằng vôi bột, tránh gây ô nhiễm môi trường, tránh gây nguy hiểm cho người và vật nuôi.

Ngoài các biện pháp trên, chúng ta cần phải bảo vệ các loại thiên địch tự nhiên của chuột như chim, rắn...

B. DIỆT CHUỘT BẢO VỆ ĐÊ ĐIỀU

Công tác diệt chuột ở khu vực đê điều và vùng phụ cận có những nét đặc thù riêng khác với các khu vực khác. Việc diệt chuột ở các khu vực này phải đảm bảo đạt hiệu quả cao nhất để bảo vệ đê điều nhưng phải thực hiện đúng các quy định của ngành Thủy lợi. Cụ thể như sau:

I. THỜI ĐIỂM

Công tác diệt chuột bảo vệ đê điều cần phải tiến hành thường xuyên trong cả năm. Song cần chú ý tập trung vào các thời điểm sau vụ thu hoạch, chuột từ đồng ruộng dôn lên để cư trú.

II. CÁC BIỆN PHÁP DIỆT CHUỘT BẢO VỆ ĐÊ ĐIỀU

1. Diệt chuột trên thân đê và ven chân đê

a) Biện pháp thủ công:

- Các biện pháp có thể áp dụng gồm hun khói, đổ nước để bắt chuột trong hang (phương pháp thực hiện cụ thể như đã mô tả ở phần diệt chuột

ngoài đồng ruộng). Có thể kết hợp dùng chó săn và giăng lưới để tăng hiệu quả bắt chuột.

- Địa điểm hun bắt là các hang chuột đào ở dọc hai bên thân đê và ở vùng ven chân đê (cách chân đê 10 mét).

- Có thể thuê nông dân những vùng bắt chuột chuyên nghiệp thực hiện. Tổ chức thợ bắt chuột thành các nhóm (mỗi nhóm từ 3 - 5 người và một chó săn), tiến hành bắt chuột trên các tuyến đê theo phương pháp cuốn chiếu.

- Các biện pháp bắt chuột thủ công chủ yếu thực hiện từ mùa khô đến trước mùa mưa lũ (từ tháng 1 - 4), không tiến hành trong thời gian mưa lũ để gây nguy hiểm cho đê.

**** Khi thực hiện các biện pháp thủ công cần chú ý:***

- Không đào bới thân đê để bắt chuột vì dễ gây ảnh hưởng đến chất lượng đê, nhất là trong mùa mưa lũ.

- Sau khi hun khói, đổ nước bắt chuột cần tổ chức lấp ngay các hang trên đê và ven chân đê nhằm ngăn ngừa chuột từ nơi khác đến.

b) Phương pháp soi đèn bắt chuột:

- Có thể tổ chức soi đèn bắt chuột vào những thời điểm chuột hoạt động mạnh trên đê (sau vụ thu hoạch, trong mùa mưa lũ, ...). Phương pháp thực hiện như đã mô tả ở phần diệt chuột ngoài đồng ruộng.

- Địa điểm tiến hành soi chuột là mặt đê, hai bên thân đê và vùng ven chân đê (cách chân đê 10 m).

- Có thể thuê nông dân có kinh nghiệm soi đèn bắt chuột ban đêm thực hiện sẽ cho hiệu quả cao. Tổ chức nông dân thành các nhóm bắt chuột (mỗi nhóm 3 - 5 người) thực hiện diệt chuột theo phương pháp cuốn chiếu.

- Biện pháp soi đèn bắt chuột có thể thực hiện quanh năm nhưng nên tập trung vào các thời điểm chuột hoạt động mạnh trên đê (khi trên đồng khan hiếm thức ăn) sẽ cho hiệu quả cao.

c) Biện pháp dùng bẫy cơ giới:

- Sử dụng các loại bẫy thủ công để bẫy chuột, nên chọn các loại bẫy cho hiệu quả diệt chuột cao như bẫy cạm hình nguyệt.

- Địa điểm đặt bẫy là thân đê và vùng ven chân đê (cách chân đê khoảng 10 mét). Tiến hành đặt

bẫy vào các buổi tối và thu bẫy vào sáng hôm sau (nên tiến hành kiểm tra bẫy 2 -3 lần/đêm, nếu bẫy nào sập thì thu chuột và tiến hành đặt tiếp).

- Tiến hành thuê nông dân có kinh nghiệm đặt bẫy cạm và tổ chức thành các nhóm, mỗi nhóm sẽ phụ trách một khoảng đê nhất định (trung bình một người có thể phụ trách đặt và kiểm tra 40 - 50 bẫy/tối).

- Dùng bẫy cơ giới có thể tiến hành quanh năm, nhưng nên tập trung vào những thời điểm chuột hoạt động mạnh trên đê (khi trên đồng ruộng khan hiếm thức ăn). Mỗi đợt nên tiến hành liên tục từ 7 - 10 ngày.

d) Sử dụng bả sinh học diệt chuột:

- Có thể sử dụng bả sinh học để diệt chuột trên đê. Nên đặt bả tập trung vào thời điểm trên đồng ruộng khan hiếm thức ăn hoặc chỉ có các loại thức ăn không ưa thích của chuột (sau vụ thu hoạch).

- Bố trí đặt bả thành các mô nhỏ 20 - 30 gam trên các mảnh báo, nilon cất nhỏ hoặc lá cây; khoảng cách các mô bả cách nhau từ 5 - 10 mét (tùy thuộc mật độ chuột trên đê). Bả nên đặt vào lúc chiều tối và thu nhặt xác chuột liên 4 - 5 buổi sáng sau khi đặt bả.

- Địa điểm đặt bả là dọc theo các đường mòn do chuột tạo thành trên thân đê và vùng ven chân đê (cách chân đê khoảng 10 mét).

- Tiến hành thuê nhân công phân thành các nhóm để đặt bả, thu và xử lý xác chuột trên các tuyến đê. Nếu có thể nên phân vùng cho các tuyến đê và đặt bả đồng loạt trên từng tuyến đê đó để đảm bảo hiệu quả cao hơn.

* **Chú ý:** Lượng bả sinh học tính trên 1 km đê nhiều hay ít phụ thuộc vào số lượng hang chuột và số đường mòn chuột tạo thành trên đoạn đê đó. Nếu số lượng hang và đường mòn nhiều thì phải tăng số mồi bả và ngược lại. Vì vậy, trước khi sử dụng bả sinh học nhất thiết phải tiến hành điều tra, khảo sát sơ bộ về tình hình hang chuột trên tuyến đê đó để tính được số lượng bả cần thiết.

e) Sử dụng thuốc hóa học để diệt chuột:

- Chỉ sử dụng thuốc hóa học khi thật cần thiết (khi mật độ chuột quá cao).

- Các loại thuốc hóa học sử dụng là các loại thuốc đã được hướng dẫn ở phần diệt chuột ngoài đồng ruộng.

- Phương pháp, thời điểm, hình thức tổ chức thực hiện và thời gian tiến hành tương tự như đặt

bả sinh học nhưng cần chú ý phải đảm bảo thực hiện đúng các quy định đã nêu ở trên (diệt chuột trên đồng ruộng bằng bả hóa học).

2. Diệt chuột vùng phụ cận và trong các khu dân cư ven đê

a) Diệt chuột ở vùng đồng ruộng giáp ranh đê và các bãi bồi ven đê:

- Các khu đồng ruộng, bãi bồi trong khoảng cách 10 - 500 mét tính từ chân đê về cả hai phía thân đê được coi là khu đồng ruộng giáp ranh đê và các bãi bồi ven đê.

- Có thể sử dụng các biện pháp diệt chuột trên đê để áp dụng diệt chuột trên các khu đồng và bãi bồi ven đê như biện pháp thủ công, biện pháp soi đèn bắt chuột, dùng bẫy cơ giới, đặt bả sinh học và bả hóa học. Quy trình tiến hành tương tự như diệt chuột trên đê. Tùy từng thời điểm và hoàn cảnh cụ thể ở các địa phương để lựa chọn biện pháp cho hiệu quả cao nhất. Trong đó cần chú trọng các biện pháp thủ công, cơ giới và đặt bả sinh học. Hạn chế sử dụng thuốc hóa học.

- Phát động toàn dân ở các xã, phường có diện tích đồng ruộng, bãi bồi nằm trong vùng phụ cận đê tích cực tham gia diệt chuột bảo vệ đê điều.

Cần tiến hành thông tin, tuyên truyền hướng dẫn các biện pháp kỹ thuật diệt chuột cho nhân dân các xã, phường ven đê nắm bắt và thực hiện.

- Việc diệt chuột ở vùng phụ cận đê cần tiến hành thường xuyên trong năm. Tuy nhiên nên tập trung vào các đợt diệt chuột ngoài đồng ruộng và trong khu dân cư do địa phương phát động, cụ thể:

+ Đợt 1: Tháng 3 - 4 (trước mùa mưa lũ).

+ Đợt 2: Tháng 7 - 8 (trong mùa mưa lũ, lợi dụng nước ngập chuột co cụm lên các bờ cao rất dễ diệt).

+ Đợt 3: Tháng 11 - 12 (mùa khô, trên đồng ruộng khan hiếm thức ăn).

b) Diệt chuột trong khu dân cư ven đê:

Các khu dân cư nằm sát ven đê (cả trong và ngoài đê) là những địa điểm lý tưởng cung cấp thức ăn và nơi trú ẩn cho chuột hại đê. Do đó, những đoạn đê nằm sát khu vực dân cư thường bị chuột phá hại nặng hơn các đoạn đê khác.

- Tất cả các khu dân cư trong phạm vi 500 mét tính từ chân đê về cả 2 phía của đê đều được coi là khu dân cư ven đê.

- Các biện pháp diệt chuột có thể áp dụng trong các khu dân cư ven đê là nuôi mèo bắt chuột, sử

dùng các biện pháp thủ công dân gian, dùng bẫy cơ giới và đặt bả sinh học. Bả sinh học chỉ sử dụng khi mật độ chuột cao. Tuyệt đối không sử dụng bả hóa học vì dễ gây nguy hiểm cho người và vật nuôi.

- Hình thức tổ chức và thời gian thực hiện tương tự như diệt chuột trong vùng đồng ruộng và bãi bồi ven đê.

C- DIỆT CHUỘT TRONG KHU DÂN CƯ

I. THỜI ĐIỂM

- Diệt chuột trong khu dân cư cần tiến hành thường xuyên trong năm, vào bất cứ thời gian nào có thể thực hiện, nhưng nên tập trung phát động vào những thời điểm nhân dân nhàn rỗi (lúc nông nhàn ở ngoại thành và các ngày nghỉ ở nội thành).

- Mỗi năm nên phát động 3 - 4 đợt diệt chuột tập trung trong khu dân cư và bố trí trải đều trong năm.

II- CÁC BIỆN PHÁP DIỆT CHUỘT TRONG KHU DÂN CƯ

Để diệt chuột trong khu dân cư có thể áp dụng các biện pháp: thủ công, dùng bẫy cơ giới và sinh

học. Riêng biện pháp hóa học thì hạn chế sử dụng vì thiếu an toàn cho người và vật nuôi. Các biện pháp áp dụng có hiệu quả trong khu dân cư gồm:

1- Nuôi mèo bắt chuột

Mèo là thiên địch quan trọng nhất để khống chế số lượng chuột trong các khu dân cư. Do vậy các địa phương cần có chính sách khuyến khích các hộ nuôi mèo nhằm nhanh chóng phát triển đàn mèo trong dân. Ngoài ra, các địa phương cần có biện pháp bảo vệ đàn mèo nuôi. Có thể thành lập các đoàn kiểm tra, tổ bảo vệ thường xuyên kiểm tra, xử lý nghiêm khắc những trường hợp bắt trộm mèo buôn bán sang biên giới và các quán ăn đặc sản, nhằm chấm dứt tình trạng bắt trộm mèo trong khu dân cư.

2- Hun khói bắt chuột

Do đặc thù của khu dân cư, chuột chủ yếu đào hang làm tổ ở các khe tường, hốc rãnh,... nên không thể tiến hành đào hang bắt chuột. Biện pháp thủ công hiệu quả nhất là hun khói, phương pháp tiến hành như đã mô tả ở phần diệt chuột ngoài đồng ruộng.

Chú ý: Khi tiến hành hun khói bắt chuột trong khu dân cư cần chú ý đề phòng hỏa hoạn.

3- Dùng bẫy cơ giới bắt chuột

Có nhiều loại bẫy có thể sử dụng bắt chuột trong nhà như bẫy lồng sập, bẫy cạm hình bán nguyệt, bẫy lồng hom, bẫy dính, bẫy chén - bát (để bắt chuột nhắt)...

** Một số điểm cần chú ý khi sử dụng bẫy cơ giới:*

- Do trong khu dân cư có nhiều thức ăn thừa và rác thải hữu cơ đều là những thức ăn chuột ưa thích, vì vậy thức ăn làm mồi bẫy phải luôn thay đổi để mồi có thể hấp dẫn chuột. Đồng thời khi đặt các loại bẫy dùng mồi, phải thu dọn, che đậy các nguồn thức ăn khác để nhữ chuột ăn mồi bẫy tốt hơn.

+ Đặt bẫy nên tập trung vào những khu vực chuột có nhiều khả năng qua lại như gầm giường, khe tủ, chân tường... Nếu có điều kiện nên đặt nhiều loại bẫy cùng một lúc để chuột khó đề phòng, tăng hiệu quả đặt bẫy.

+ Nếu đặt bẫy đã lâu mà không có hiệu quả cần xem xét lại chất lượng bẫy, vị trí đặt bẫy, sự hấp dẫn của mồi,... nếu chưa phù hợp phải thay đổi ngay.

+ Những gia đình có trẻ nhỏ thì không sử dụng các loại bẫy cạm ở trong nhà để gây nguy hiểm.

4- Sử dụng bả diệt chuột

Trong khu dân cư cần hết sức hạn chế sử dụng các loại bả để diệt chuột. Chỉ nên sử dụng bả sinh học để diệt chuột khi mật độ chuột cao, có khả năng gây hại lớn. Sau khi dùng bả phải chú ý thu gom xác chuột và bả chuột ăn thừa đem tiêu hủy để tránh gây ô nhiễm môi trường.

- Không nên sử dụng bả hóa học trong khu dân cư dễ gây nguy hiểm cho người và vật nuôi. Ở các địa phương có tỷ lệ số hộ nuôi mèo cao, đặc biệt những nơi đã có hỗ trợ nuôi mèo tuyệt đối không dùng bả hóa học để diệt chuột.

- Khi sử dụng các loại bả diệt chuột trong khu dân cư phải tuân thủ theo đúng các quy định (như đã nêu ở phần diệt chuột ngoài đồng). Nếu sử dụng bả hóa học chỉ nên sử dụng các loại thuốc có độc tính thấp, không dùng các loại thuốc hạn chế sử dụng có độc tính cao.

** **Chú ý:** Dù diệt chuột ngoài đồng ruộng, trên dê hay trong khu dân cư, nghiêm cấm tuyệt đối mọi người không được sử dụng điện lưới dây trần để bẫy và diệt chuột để gây nguy hiểm chết người và vật nuôi.*

Phần V- CÔNG TÁC TỔ CHỨC THỰC HIỆN

Để thực hiện tốt công tác diệt chuột bảo vệ sản xuất nông nghiệp và sức khoẻ nhân dân, các ngành, các cấp và toàn thể nhân dân cần thực hiện tốt những nội dung sau:

1- Công tác thông tin tuyên truyền, tập huấn

- *Nội dung*: Thường xuyên thông tin tuyên truyền, phổ biến cho toàn dân hiểu rõ tác hại của chuột và các biện pháp phòng trừ. Cần chú trọng tuyên truyền các kinh nghiệm diệt chuột đem lại hiệu quả cao của một số địa phương, cá nhân, tập thể... làm tốt, diệt được nhiều chuột; nhắc nhở và phê bình các cơ sở thực hiện yếu kém.

- *Hình thức thực hiện*:

+ Tuyên truyền trên các phương tiện thông tin của Thành phố như Đài PTTH Hà Nội, Báo Hà Nội mới.

+ Tuyên truyền trên các phương tiện thông tin đại chúng của quận, huyện, phường, xã, nên thực hiện định kỳ mỗi tuần 1 lần, chú trọng vào các đợt phát động phong trào toàn dân tham gia diệt chuột ở địa phương.

+ Mở các lớp tập huấn hướng dẫn các biện pháp diệt chuột cho nông dân, có thể tranh thủ tập huấn trong các hội nghị, các cuộc họp ở địa phương của Hội Nông dân, Hội Phụ nữ, Khuyến nông, Đoàn Thanh niên...

2- Thực hiện tốt công tác điều tra nắm tình hình chuột

Để có chủ trương và biện pháp diệt chuột đúng, chúng ta cần thực hiện tốt công tác điều tra nắm tình hình chuột hại trên đồng ruộng, đê điều và trong các khu dân cư để báo cáo kịp thời cho các cơ quan chuyên ngành ở địa phương biết xây dựng kế hoạch phòng trừ nhằm mang lại hiệu quả cao.

MỤC LỤC

	Trang
<i>Phần I: Mở đầu</i>	3
<i>Phần II: Đặc điểm sinh học cơ bản và tác hại của chuột</i>	4
1. Đặc điểm sinh học cơ bản của chuột	4
2. Tác hại của chuột	5
<i>Phần III: Các biện pháp phòng ngừa chuột hại</i>	6
1. Phòng ngừa chuột phát sinh gây hại trên đồng ruộng	6
2. Phòng ngừa chuột trên đê	7
3. Phòng ngừa chuột trong khu dân cư	8
<i>Phần IV: Các biện pháp diệt trừ chuột</i>	8
<i>A. Diệt chuột ngoài đồng ruộng bảo vệ cây trồng</i>	8
I. Thời điểm	9
II. Các biện pháp diệt chuột ngoài đồng ruộng	10
1. Biện pháp thủ công	10
2. Biện pháp soi đèn bắt chuột	12
3. Biện pháp dùng bẫy cơ giới	12

4. Sử dụng bả sinh học	14
5. Diệt chuột bằng bả hóa học	15
B. Diệt chuột bảo vệ dê điều	17
I. Thời điểm	17
II. Các biện pháp diệt chuột bảo vệ dê điều	17
1. Diệt chuột trên thân dê và ven thân dê	17
2. Diệt chuột vùng phụ cận và các khu dân cư ven dê	22
C. Diệt chuột trong khu dân cư	24
I. Thời điểm	24
II. Các biện pháp diệt chuột trong khu dân cư	24
1. Nuôi mèo bắt chuột	25
2. Hun khói bắt chuột	25
3. Dùng bẫy cơ giới bắt chuột	26
4. Sử dụng bả diệt chuột	27
Phần IV. Công tác tổ chức thực hiện	28
1. Công tác thông tin tuyên truyền, tập huấn	28
2. Thực hiện tốt công tác điều tra nắm tình hình chuột	29

NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

D14 - Phương Mai - Đống Đa - Hà Nội

ĐT: (04)8523887 - 8521940 - 85224506

Fax: 04.5.760.748

CHI NHÁNH NHÀ XUẤT BẢN NÔNG NGHIỆP

58 Nguyễn Bình Khiêm - Q1. T.P Hồ Chí Minh

ĐT: (08) 8297157 - 8299521

Fax: 08.9.101036

Chịu trách nhiệm xuất bản

NGUYỄN CAO ĐOANH

Biên tập

ĐỖ TÚ

Trình bày bìa

LÊ THU

In 1000 bản, khổ 13 x19 cm, tại xưởng in NXB NN. Giấy chấp nhận đăng ký KHXB số 417/121 do Cục xuất bản cấp ngày 28/1/2003. In xong và nộp lưu chiểu quý I/2004.

Bẫy cạm hình bán nguyệt

Bẫy lồng sạp

Hội nghị đầu bờ lúa

63 - 630

— - 417/121 - 2003

NN - 2003

Giá: 5000đ